

Truus Menger-Oversteegen, een Haarlemse verzetsstrijdster

Truus Menger-Oversteegen en haar zusje Freddie Oversteegen werkten de laatste twee jaren van de Tweede Wereldoorlog als Haarlemse verzetsstrijdsters nauw samen met Hannie Schaft. De zusjes Oversteegen overleefden de oorlog. Hannie Schaft werd door de Duitsers opgepakt en gefusilleerd. Zij werd bekend als 'het meisje met het rode haar'. De namen van Truus en Freddie Oversteegen zijn veel minder bekend.

Klassenfoto met Truus Oversteegen (vooraan in het midden, met een strik in het haar). De school was gehuisvest aan de Linschotenstraat in Haarlem en heet nu Hannie Schaftschool.

Truus Oversteegen werd in 1923 geboren te Schoten (nu gemeente Haarlem). Moeder Oversteegen was een actieve en strijdbare vrouw, die haar kinderen leerde om mensen in nood te helpen. Sinds 1933 kwamen er

gevluchte Duitse Joden en communisten bij hen thuis. De zusjes Oversteegen groeiden op in de crisisjaren. De beurskrach in oktober 1929 in de Verenigde Staten was het begin van een grote economische depressie. Er

volgde een lange periode van grote werkloosheid in Amerika en Europa. De kinderen Oversteegen hebben de crisisjaren bewust meegemaakt. Zij drukten een stempel op hun kinderjaren. Na de scheiding van hun ouders kreeg hun moeder een kleine uitkering. Soms werd de uitkering stopgezet vanwege de vergaderingen die ten huize van de familie Oversteegen gehouden werden. Steeds verhuisde het gezin (moeder en drie kinderen) naar een goedkoper huis. De armoede was groot.

Het Haarlemse verzet

In 1942 vroeg Frans van der Wiel, commandant van de Haarlemse Raad van Verzet, Truus en haar zusje Freddie om mee te werken. De meisjes waren toen zeventien en vijftien jaar oud. Het verzet hield zich bezig met de verspreiding van illegale kranten en wapens, het stelen of vervalsen van persoons-

Truus Oversteegen en Hannie Schaft. Als ze samen een actie gingen uitvoeren, vermomde Truus zich als jongen. Ze konden zich dan als het nodig was als verliefd stelletje voordoen. Maart 1944.

bewijzen en bonkaarten, het wegbrengen van Joodse kinderen en volwassenen naar onderduikadressen, sabotage en het doodschieten van verraders. In 1943 sloot Hannie Schaft zich bij de groep aan. In het begin voerde Hannie Schaft veel opdrachten uit samen met Jan Bonenkamp. Hij werd in juni 1944 bij een aanslag op politieagent Ragut in

zijn buik geschoten, werd opgepakt en overleed. Na de dood van Jan Bonenkamp werkte Truus Oversteegen veel samen met Hannie Schaft. Zij waren van plan om de NSB-politieman Fake Krist op 25 oktober 1944 te liquideren, maar een andere groep verzetsstrijders was hen voor. Vanuit de Bavoschool aan de Westergracht werd hij neergeschoten.

De gehate Fake Krist verraadde en arresteerde voor de Duitse Sicherheitsdienst onderduikers, Joden en verzetsmensen. In 1944 arresteerde hij in één nacht zelfs 26 mensen. Op 1 maart 1945 werd NSB-politieagent Willem Zirkzee door Hannie Schaft en Truus Oversteegen doodgeschoten in zijn huis bij het Krelagehuis aan de Leidsevaart.

Truus Menger Oversteegen. Foto: Jolanda Hoogendoorn.

Op 15 maart 1945 pleegden zij een succesvolle aanslag op Ko Langendijk, een kapper uit IJmuiden, die ook voor de Sicherheitsdienst werkte. Hannie Schaft werd 21 maart 1945 gearresteerd en op 17 april 1945 gefusilleerd.

Na de aanslagen op Duitsgezinde collaborateurs namen de Duitsers wraakacties. Voor de moord op Fake Krist werden een dag later tien mannen uit de gevangenis te Amsterdam door de Duitsers doodgeschoten aan de Westergracht. Op 7 maart 1945 executeerden de Duitsers vijftien mannen op de Dreef als wraak voor de moord op Willem Zirkzee. Onder deze vijftien slachtoffers waren vier verzetsstrijders, die opgesloten zaten in het Huis van Bewaring aan de Weteringschans te Amsterdam. Op 7 maart 1949, precies vier jaar na de fusillade, is het monument 'Man voor het Vuurpeloton' van Mari Andriessen aan de Dreef in Haarlem onthuld.

Na de oorlog

In 1945 trouwde Truus Oversteegen met Piet Menger te Velsen. Zij kregen vier kinderen, van wie de oudste vernoemd is naar Hannie Schaft. Tijd voor tekenen, schilderen en beeldhouwen was er de eerste jaren niet. Pas toen Truus Menger 43 jaar was, kon zij ichts met haar artistieke talenten doen.

Ze nam in de jaren zestig korte tijd lessen bij een nieuwe opleiding in Haarlem, Akademie 63, met als bekende docenten Mari Andriessen, Wessel Couzijn en Kees Verwey. In 1966 debuteerde Truus Menger als beeldhouwster op een tentoonstelling. Een jaar later opende zij een succesvolle expositie in de Amsterdamse galerie De Drie Hendricken. Truus Menger boetseert eerst haar ontwerp op klein formaat. Daarna worden hiervan grote bronzen beelden en monumenten gemaakt. Haar opdrachten gaan vrijwel altijd over oorlog, verzet, onderdrukking, bevrijding en vrede.

Rond 1980 wilde de gemeente Haarlem een verzetsmonument laten maken over de vrouw in verzet. Joop van Rijs ontwierp een monument: een kooiconstructie met daarbinnen drie kleinere kooien. Het leek een grote muizenval. Het ontwerp werd afgewezen en een prijsvraag werd uitgeschreven. Men koos het ontwerp van Truus Menger uit. Op 3 mei 1982 onthulde prinses Juliana in het Kenaupark in Haarlem het Hannie Schaftmonument.

Truus Menger en prinses Juliana bij het Hannie Schaftmonument in het Kenaupark in Haarlem.

Truus Menger is nog steeds actief. In 2001 werd in de tuin van Herinneringscentrum Kamp Westerbork het monument *Bevroren tranen* van haar hand onthuld. In 2006 maakte zij in opdracht van dit herinneringscentrum een beeld ter nagedachtenis van de slachtoffers van Srebrenica, getiteld *Vrouwen van Srebrenica*.

Naast beeldhouwen en tekenen geeft Truus Menger lezingen om vooral scholieren te informeren over de onderdrukking, vervolging en bezetting in Nederland en over het Haarlemse verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. In 1982 schreef ze een boek over haar belevenissen met het Haarlemse verzet met de titel *Toen niet, nu niet, nooit*.

In mei 2008 was ter ere van haar 85ste verjaardag een tentoonstelling over het beeldhouwwerk van Truus Menger ingericht in 'De Vishal' in Haarlem. Tegelijkertijd was in het Noord-Hollands Archief een expositie te zien over haar leven. De publicatie *Truus Menger 85, een strijdbaar leven in beeld*, die bij deze tentoonstellingen verscheen, is voor 10,00 euro nog verkrijgbaar bij beide instellingen.

Op de website van het Noord-Hollands archief (www.noord-hollandsarchief.nl) is meer informatie te vinden over de geschiedenis van Haarlem tijdens de Tweede Wereldoorlog (kijk hiervoor onder 'extra's' en vervolgens bij 'virtuele tochten Kennemerland').